

SOCIAL AND HUMAN SCIENTIFIC

Yaman, B. Geçgil, G. ve Yavuz, G. (2018). "Elektronik Ticaret ve Mobil Ticaret Üzerine Bir İnceleme: Meta-Analiz Çalışması", R&S - Research Studies Anatolia Journal, Vol:1, Issue:2; pp: 142-153

Anahtar Kelimeler: Elektronik Ticaret, Mobil Ticaret, Meta Analiz

Keywords: Electronic Commerce, Mobile Commerce, Meta Analysis

Makale Türü: Araştırma Makalesi

ELEKTRONİK TİCARET VE MOBİL TİCARET ÜZERİNE BİR İNCELEME: META-ANALİZ ÇALIŞMASI*

An Analysis of Electronic Commerce and Mobile Commerce: Meta-Analysis

Burcu YAMAN

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Uluslararası Ticaret Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi
burcuekonomi07@gmail.com Antalya/Türkiye

Gizem GEÇGİL

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Uluslararası Ticaret Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi
gizemgecgil@gmail.com Antalya/Türkiye

Gizem YAVUZ

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Uluslararası Ticaret Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi
giizemyavuzz@gmail.com Antalya/Türkiye

Makale Geliş Tarihi
29.05.2018

Revize Tarihi
02.07.2018

Yayınlanma Tarihi
30.07.2018

ÖZ

Elektronik ticaret; mal ve hizmetlerin üretim, reklam ve satışının internet üzerinden güvenli bir ortamda yapılmasıdır. Elektronik ticaret ve mobil ticaret hakkında değişik zamanlarda araştırmalar yapılmıştır. Ancak bu konular hakkında meta analiz çalışması sayısı yok denecek kadar azdır. Yapılan tespitin akademik düzeyde yürütülebilmesi için somut bilimsel verilere ihtiyaç olduğu açıktır. Bu amaçla "elektronik ticaret ve mobil ticaret" konusunda yapılan lisansüstü tezler, doktora tezleri, makaleler ve bildirilerin incelemeye tabi tutulmasının bu ihtiyacın karşılanmasına katkı sunacağı düşüncesiyle hareket edilmiştir. Bu çalışmada bibliyometrik bir analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elektronik ticaret alanında doktora düzeyinde 20 adet çalışma yapıldığı, mobil ticaret alanında ise hiç doktora çalışması yapılmadığı görülmüştür. Elektronik ticaret alanında toplamda 208 adet yüksek lisans tezi çalışması yapılmışken mobil ticaret alanında sadece 8 adet yüksek lisans tezi yazılmıştır. Bu araştırma tez başlıkları, makale ve bildiri bölümleri ile sınırlı tutulmuştur. Bu nedenle çalışma daha detaylı araştırmalara bir başlangıç niteliğinde kabul edilmelidir. Elektronik ticaret ve mobil ticaretin hayatımızda ki yeri ve önemi gün geçtikçe arttığı için bu alanda daha çok çalışma olması Türkiye açısından ilerlememize de katkı sunacaktır.

ABSTRACT

Electronic trade; The production, advertisement and sale of goods and services are done in a secure environment over internet. Electronic commerce and mobile commerce have been investigated at different times. However, the number of meta-analytic work on these issues is negligible. It is clear that there is a need for concrete scientific data to be able to carry out the findings at the academic level. For this purpose, it has been thought that it will contribute to meet the need of examining postgraduate theses, doctoral dissertations, articles and notifications on "electronic commerce and mobile commerce". A bibliometric analysis method was used in this study. As a result of the research, it was found that 20 studies were done at the doctoral level in the field of electronic commerce and no doctoral studies were carried out in the field of mobile commerce. While a total of 208 graduate thesis studies were conducted in the field of electronic commerce, only 8 graduate thesis were written in the field of mobile commerce. This research is limited to thesis titles, articles and papers. For this reason, the study should be accepted as a starting point with more detailed research. Electronic commerce and mobile commerce to the place and importance in our lives day by day increased to be more work in this area will contribute to our progress in terms of Turkey.

1.GİRİŞ

Üniversiteler bilimsel ve akademik düzeyde çalışmaların yürütüldüğü kurumlardır. Bu kurumların amacı birçok konuda öğrencilerine eğitimler vererek hem onların önünü açmak hem de bilime katkı

* 4. Uluslararası Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Sempozyumu'nda sunulmuş bildirinin genişletilmiş halidir.

sunmaktadır. Lisans ve lisansüstü düzeyde eğitimler verilerek üniversitelerde bilimsel çalışmalar yapılmaktadır. Bilimsel çalışmada bulunacak kişiler çeşitli kaynak taramaları gerçekleştirerek bir görüş savunurlar. Bunu yaparken de çeşitli bilgileri derleyerek kendilerine göre yorumlamaktadırlar. Bilim insanları çalışma sonucunda ulaştıkları sonuçları meslektaşları ve öğrencileri ile kısaca tüm bilim dünyası ile paylaşırlar. Yapılan tüm bu çalışmaların amacı yeni bulgular elde ederek literatüre katkı sağlamak ve toplum için yararlı bilgilere ulaşmaktır

Türkiye büyük internet kullanıcısı potansiyeline sahip bir ülkedir. Bu yüzden elektronik ticareti göz ardı etmemiz mümkün değildir. Türkiye’de bu alanda meta analiz çalışması neredeyse yoktur. Bu çalışmada Ulusal Tez Merkezi, Dergipark ve Ulakbim Sosyal Bilimler veritabanlarından yararlanılmıştır. Çalışmanın amacı Türkiye’de elektronik ticaret ve mobil ticaret alanlarında yazılan yüksek lisans tezlerine bakılarak en çok hangi konularda yazıldığını belirlemek ve yüksek lisans, doktora seviyesinde tez yazacak olan öğrencilere literatürdeki eksikleri belirleyerek çalışabilecek konuları göstermektir. Çalışmanın amacı doğrultusunda elektronik ticaret ve mobil ticaret hakkında yüksek lisans ve doktora tezleri, makale ve bildiriler incelenerek meta analiz değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışma sonucunda, elektronik ticaret ve mobil ticaret alanlarında doktora çalışması çok az düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Çalışılan makalelere bakıldığında ise özellikle mobil ticaret hakkında çok az sayıda makale çalışması olduğunu görülmektedir. Bu alanlar yeni ekonominin getirdiği yenilikler olduğu için daha fazla çalışma yapılmasını gerektirmektedir. Bilimsel çalışmaların yapıldığı en önemli kurumlar üniversiteler olduğu için bu alanda en büyük pay akademisyenlere düşmektedir. Türkiye için de yeni olan elektronik ticaret ve mobil ticaret konularında daha çok bilimsel çalışma yapılmasının daha iyi sonuçları beraberinde getireceği düşünülmektedir.

2. LİTERATÜR

2.1. Elektronik Ticaret’in Tarihçesi

Uygarlığın devamını sağlayan ticaret kavramı, kişilerin mal değiş tokuş’u ile başlayıp bir değişim aracı olan ekmek, altın, fasulye, inci gibi malların kullanımıyla devam etmiştir. Zaman ilerledikçe kişilerin sattıkları mal karşılığında herhangi bir mal almak istememeleri alışverişin tıkanmasına yol açmıştır. Fakat paranın icadından sonra değişim aracı olarak para kullanılmaya başlanmıştır.

Elektronik Ticaret, satıcı ile müşterinin yüz yüze görüşmeden üretim, tanıtım, satış, sigorta, dağıtım ve ödeme işlemlerinin internet üzerinden gerçekleştirilen ve ticareti kolaylaştıran bir yeniliktir. Elektronik ticaret çalışmaları Türkiye’de ilk defa 1998 yılında Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu’nun (BTYK) yaptığı bir toplantı ile başlatılmıştır. Elektronik ticaretin gelişmesinde etkili olan birden çok faktör vardır. Bunlar; internetin yaygınlığı, ödeme alternatifleri, elektronik ticaret araçlarının sayısı, taşıma işlemlerindeki gelişme ve en önemlisi nüfusun hacmi gibi konular önemli faktörler arasında yer almaktadır.

BTYK’nın 1998 yılındaki toplantısında öncelikle finans, teknik ve hukuk raporları sunulmuştur. Ardından ülkemizde elektronik ticaretin geliştirilmesine ilişkin devletin uzun vadeli dört temel görevi olarak; teknik ve idari alt yapının geliştirilmesi, hukuki alt yapının kurulması, elektronik ticareti özendirerek önlemlerin alınması ve ulusal politika ve uygulamalarla yurtdışındaki politika ve uygulamaların uyumlaştırılması şeklinde tespitlerde bulunulmuştur (<http://www.ekonomi.gov.tr>).

2.2. Elektronik Ticaret’in Tanımı ve Önemi

Mal ve hizmetlerin satılması ve satın alınması işlemleri ticaret kavramını ortaya çıkarmıştır. Bu işlemlerin elektronik ortamda internet üzerinden yapılmasına elektronik ticaret kavramı denilmektedir. Elektronik ticaret çeşitli kişi ve kuruluşlar tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bu tanımların bazıları şu şekildedir:

Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization-WTO) elektronik ticareti, “mal ve hizmetlerin üretim, reklam, satış ve dağıtımlarının telekomünikasyon ağları üzerinden yapılması” şeklinde tanımlamaktadır (WTO, 1998).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (Organization for Economic Co-operation and Development - OECD) e-ticareti, kuruluşlar ve bireylerin katıldığı ticari etkinliklere ait sayısal veriye dönüştürülmüş metin, ses ve video görüntülerinin işlenmesi ve iletilmesini içeren her türlü işlemin bilgisayar ağları üzerinden yapılması şeklinde tanımlamaktadır (Carter, 2002: 2).

Türkiye’de ise Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu (ETKK) Mayıs 1998 tarihli Hukuk Çalışma Grubu raporunda e-ticaret, “bireyler ve kurumların açık ağ (internet) ya da sınırlı sayıda kullanıcı tarafından ulaşılabilen kapalı ağ ortamlarında yazı, ses ve görüntü biçimindeki sayısal bilgilerin işlenmesi, iletilmesi ve saklanması temeline dayanan ve bir değer yaratmayı amaçlayan ticari işlemlerin tümünü ifade etmektedir” şeklinde tanımlanmıştır (ETKK, 1998: 200).

Birleşmiş Milletler (BM) Yönetim, Ticaret ve Ulaştırma Yöntemlerini Kolaylaştırma Merkezi e-ticareti “elektronik yollar üzerinden ve yönetim ile tüketim faaliyetlerinin yürütülmesi sürecinde kullanılmakta olan işe dair tüm bilgilerin üreticiler, tüketiciler, kamu kurumları ve özel kurumlar ile diğer örgütler arasında elektronik araçlar vasıtasıyla yapılması” olarak ifade etmektedir (Çetin ve Çitli, 2012: 9).

Elektronik ticaret, mal ve hizmetlerin üretim, reklam, satış ve dağıtımlarının doğrudan fiziksel bağlantı kurmaya ya da fiziksel bir değiş tokuş işlemine gerek kalmadan telekomünikasyon ağları üzerinden yapılmasıdır (Greenstein ve Vasarhelyi, 2002: 2).

Elektronik ticaret, bilgisayar ağları aracılığı ile ürünlerin üretilmesi, tanıtımının, satışının ve dağıtımının yapılması gibi tarafların elektronik ortamda iletişim kurdukları her türlü ticari iş etkinliğidir (Reyport ve Jaworski, 2004: 3).

Herhangi bir ticari sonuç doğuran elektronik işlemler e-ticaretin kapsamına girmektedir. E-ticaret kapsamı içerisinde, tüketim malları ve spesifik ekipmanlar gibi mamuller, bilgi hizmeti, finansal ve yasal hizmetler gibi hizmetler ve sağlık, bakım ve eğitim gibi geleneksel faaliyetler yer almaktadır (Özbay ve Devrim, 2000: 33).

2.3. Elektronik Ticaret’in Özellikleri

E-ticaretin kendine has çeşitli özellikleri bulunmakla birlikte temel özellikleri şu şekilde ifade edilebilir: (Sugözü ve Demir, 2011: 88).

- Ticareti gerçekleştiren taraflar arasında interaktif olarak gerçekleştirilir.
- Farklı kültürlere sahip tüketicilere hitap etmekte olan e-ticaret, yeni bir iş ve ticaret kültürü meydana getirir.
- E-ticarette hedef kitlelere erişmek oldukça kolaydır.
- E-ticaret vasıtasıyla internet üzerinden satışı yapılan ürün ve hizmetlere dünyanın neredeyse her tarafından kolayca erişmek mümkündür.

İnternetin tüketicilere sunduğu önemli bir hizmet de çok gelişmiş alışveriş kılavuzlarıdır. Pazardaki ürünleri hem kalitesine hem de fiyatlarına göre süratle mukayese edebilen bu gelişmiş kılavuz web siteleri, çoğunlukla tüketicilere ücretsiz hizmet vermektedir. Bu sitelerde tüketiciler, istedikleri kadar teknik detayda karşılaştırmalı incelemeleri bulabilmekte, ürünlerin mevcut kullanıcılarının ürün hakkındaki görüşlerini öğrenebilmekte ve daha önemlisi, aynı ürünün farklı işletmelerdeki fiyatlarını bu web sitelerinde inceleyebilmektedirler (Aktan, 2015: 130).

3. Mobil Ticaret’in Tanımı ve Önemi

Mobil ticaret, yeni bir devrim olarak gelişmekte ve elektronik ticaret alanının kapsamında ortaya çıkarak gün geçtikçe önemini arttırmaktadır. Mobil ticaret, kablosuz haberleşme ağları üzerinden yapılandırılarak parasal değer ifade eden işlemler bütünüdür.

Mobil ticaret ile e-ticareti birbirinden ayrı ve bağımsız düşünebilmek elbette mümkün değildir. Ancak, mobil ticaretin kullanıcıya sunduğu zaman ve hareket alanı özgürlüğü de yadsınamaz bir gerçekliktir. Zira cep telefonları, tabletler günümüzün en etkin elektronik cihazları olarak kabul görmektedir (Çelik, 2017: 337).

Dünyayı 24 saat açık küresel bir pazar yerine dönüştüren İnternetin sahip olduğu kısıtlar mobil iletişim araçlarıyla birlikte hızla ortadan kalkmaktadır. Öncelikle cep telefonu gibi mobil araçlar çok hızlı yayılmaktadır. Örneğin Japonya ve bazı Avrupa ülkelerinde cep telefonu abone sayısı, normal sabit hatlı telefon abonelerini geçmiştir. Ucuzlayan fiyatları, kullanım kolaylığı ve sağladığı rahatlık gibi unsurlar mobil kullanıcı sayısını hızla arttırmıştır. Mobil araçlar yardımıyla sunulan mobil İnternet servisleri, kullanıcıların sabit bir bağlantı noktasına ihtiyaç duymasını gerektirmeden, onlara daha kişisel içerikler ve özel servisler sunmaktadır (Sarisakal ve Aydın, 2003: 85). Bu durum firmaların elektronik ticareti mobil cihazlara uygun programlar üzerinden gerçekleştirmesine neden olmaktadır. Özellikle akıllı cihaz satışlarının artmaya devam ettiği son yıllarda mobil ticaret araçları tüketiciler

tarafından çok kullanılıyor. Tüketicilerin mobil alışverişi tercih etmesinin sebebi; hız, ürün araştırması yapabilme promosyon fırsatları, uygun kullanım gibi fırsatlardır. (Aydın, 2017: 591).

4. MATERYAL VE METOT

4.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışma elektronik ticaret ve mobil ticaret alanında yapılmış olan yüksek lisans tezleri, doktora tezleri, makale ve bildirilerin incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Türkiye’de bulunan üniversitelerde konu ile ilgili yapılan yüksek lisans tez sayısı kaçtır?
- Türkiye’de bulunan üniversitelerde yapılan konu ile ilgili doktora tezi sayısı kaçtır?
- Türkiye’de seçtiğimiz veri tabanlarında bulunan konu ile ilgili makale ve bildiri sayısı kaçtır?
- Yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?
- Yapılan çalışmaların üniversitelere ve yayımlandıkları dergilere göre dağılımı nasıldır?
- Yapılan çalışmalar daha çok hangi konu başlıkları ile ilgilidir?

4.2. Araştırmanın Varsayımları ve Kısıtları

Araştırmanın ilk varsayımı elektronik ticaret ve mobil ticaret ile ilgili yazılmış yüksek lisans ve doktora tezlerinin YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde, makalelerin ise Dergipark ve Ulakbim Sosyal Bilimler Veri Tabanı’nda tam ve doğru olarak kayıtlı olmasıdır.

Araştırma, bu konu ile ilgili ilk yüksek lisans tezinin yazıldığı tarih olan 1998 yılından günümüze kadar olan dönemi kapsamaktadır. Araştırmanın verileri 10.12.2017 ile 16.12.2017 tarihleri arasında elde edilmiş olup, ilgili tarihler arasında sistemlerde yer alan çalışmaları içermektedir. Araştırmanın son varsayımı ise yapılan çalışmaların bilimsel yöntem kullanılarak yapılmış olduğudur.

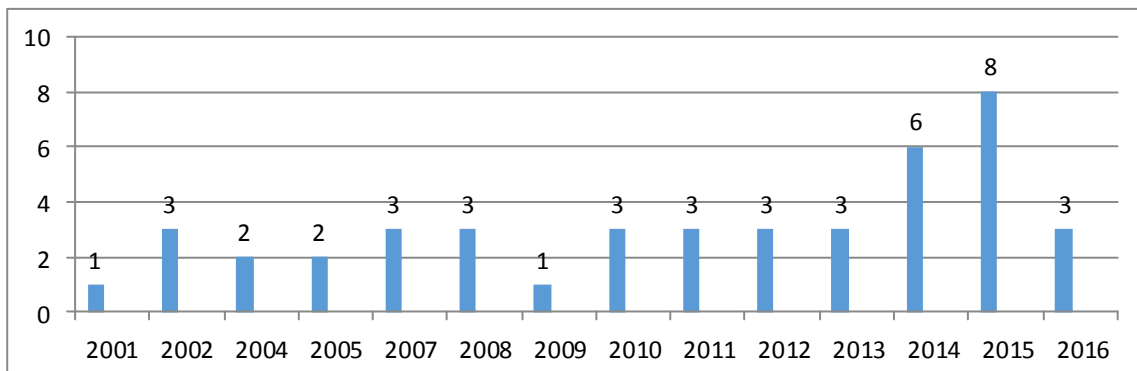
4.3. Araştırmada Kullanılan Yöntem

Bu çalışmada bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometri, bilgi şemsiyesi altında yer alan istatistiksel analiz yöntemlerinden biridir. Tarihsel gelişimine baktığımızda Bibliyometri yönteminin yaklaşık bir asır boyunca kullanıldığı görülmektedir. "Bibliyometri" terimi Alan Pritchard tarafından 1969’da hazırlanmıştır. Bu tarihten önce ise, 1922 yılında İngiliz kütüphaneci E. Wyndham Hulme tarafından "istatistiksel bibliyografya" olarak isimlendirildiği görülmektedir (Diodato, 1994: 154, akt. Jayroe). Veriler tarama modeli ile elde edilmiş olup, yüksek lisans ve doktora tezleri YÖK Ulusal Tez Merkezi’nden, makale ve bildiriler ise Dergipark ve Ulakbim Sosyal Bilimler Veri Tabanı’ndan elde edilmiştir. Yapılan tarama sonucunda elektronik ticaret alanında yazılan yüksek lisans tezlerinin, doktora tezlerinin, makalelerin, sunulan bildirilerin ve kongre/konferansların toplam sayısının 302 adet olduğu tespit edilmiş ve bu çalışmaların hepsi araştırmaya dahil edilmiştir. Mobil ticaret alanında yapılan toplam çalışma sayısı ise 10 adet ile sınırlı kalmıştır. Araştırmada kullanılan anahtar kelimeler elektronik ticaret ve mobil ticarettir. Çıkan veriler toplanmış ve analiz edilmiştir.

5. BULGULAR ve YORUMLAR

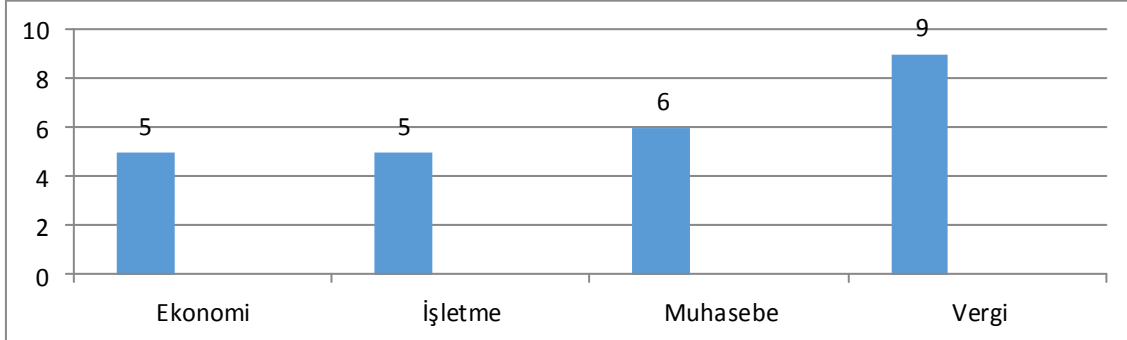
Çalışmanın bu bölümünde elektronik ticaret ve mobil ticaret alanında yapılan yüksek lisans tezi, doktora tezi, makale, bildiri ve kongre/konferanslardan elde edilen bulgular tablolar şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 1. Yıllara Göre Elektronik Ticaret Makale Dağılımı

Tablo 1’de elektronik ticaret konusunda yapılan makale çalışmalarının yıllara göre dağılımı gösterilmiştir. En çok makale 2015 yılında yazılmıştır. Bunu takiben 2014 yılı gelmektedir. Tabloya baktığımızda 2002, 2007, 2008, 2010, 2011, 2012, 2013 ve 2016 yıllarında eşit sayıda makale çalışması olduğunu görmekteyiz. Bu çalışmaların artırılması gerekmektedir.

Tablo 2. Elektronik Ticaret Makalelerinin Konulara Göre Dağılımı

Tablo 2 incelendiğinde yapılan makalelerin konu alanlarına göre dağılımları görülmektedir. En fazla vergi alanında çalışma yapılmıştır. 21. yüzyılın en önemli gelişmelerinden birisinin elektronik ticaret olmasına rağmen vergileme dahil birçok alandaki belirsizlikler elektronik ticaretin gelişmesini engelleyebileceği açık bir şekilde gözlemlenmektedir. (<http://www.bilgidenetim.com>). E-ticaretin vergilendirilmesi konusunda ülkeler ortak bir yaklaşım sergilemelidir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye içinde yeni bir olgu olan e-ticaret konusunda uluslararası çalışmalar yakından takip edilerek ve gerekli teknik, idari, hukuki yapılanma çalışmalarına ivme kazandırarak bu alanda gelişme gösterilmesi gerektiği açıktır. Ayrıca tabloda en fazla çalışılan ikinci konunun muhasebe alanında olduğu, ekonomi ve işletme alanında eşit düzeyde çalışma gerçekleştirildiği görülmektedir.

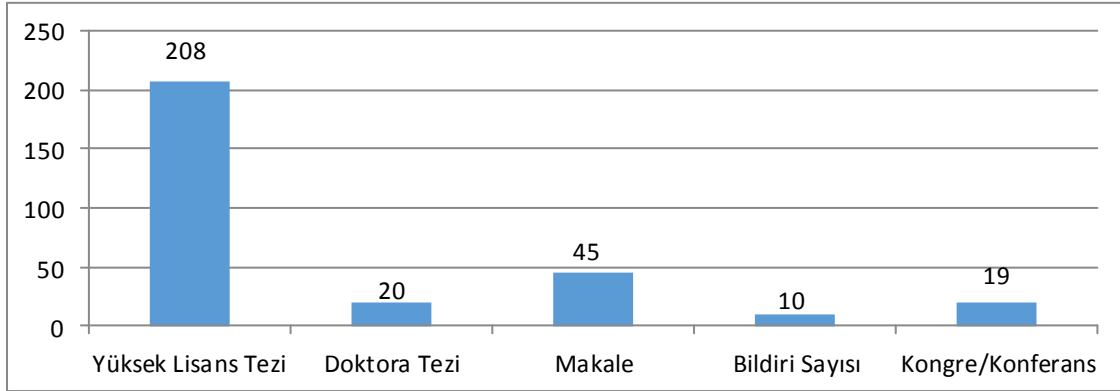
Elektronik ticaret alanında Neslihan Coşkun tarafından 2013 yılında yazılmış olan “Elektronik Ticaretin Gelişiminde Temel Dinamikler ve Gelişimi Önündeki Engeller” adlı çalışma Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi’nde yayınlanmıştır. Ayrıca aynı yazarın 2013 yılında Çukurova Üniversitesi İBBF’de yayınlanmış Elektronik Ticarete Vergilendirme Sorunları ve Uluslar Arası Düzeyde Çözüm Arayışlarının Türkiye Açısından Değerlendirilmesi adlı çalışması bulunmaktadır.

Tablo 3. Elektronik Ticaret’in Yayınlandığı Dergilere Göre Dağılımı

Yayımlandığı Dergi veya Üniversite	Adet
Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi	4
Selçuk Üniversitesi İBBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi	2
Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi	2
Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi	2
Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi	2
Selçuk Üniversitesi İBBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi	2
Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi	2
İletişim Fakültesi Dergisi	1
İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi	1
Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi	1
Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi	1
Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi	1
Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi	1
Yönetim ve Ekonomi Araştırma Dergisi	1
Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	1
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi	1
Ekonomi Bilimleri Dergisi	1
Verimlilik Dergisi	1
Gazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	1
Electronic Journal of Vocational Colleges	1

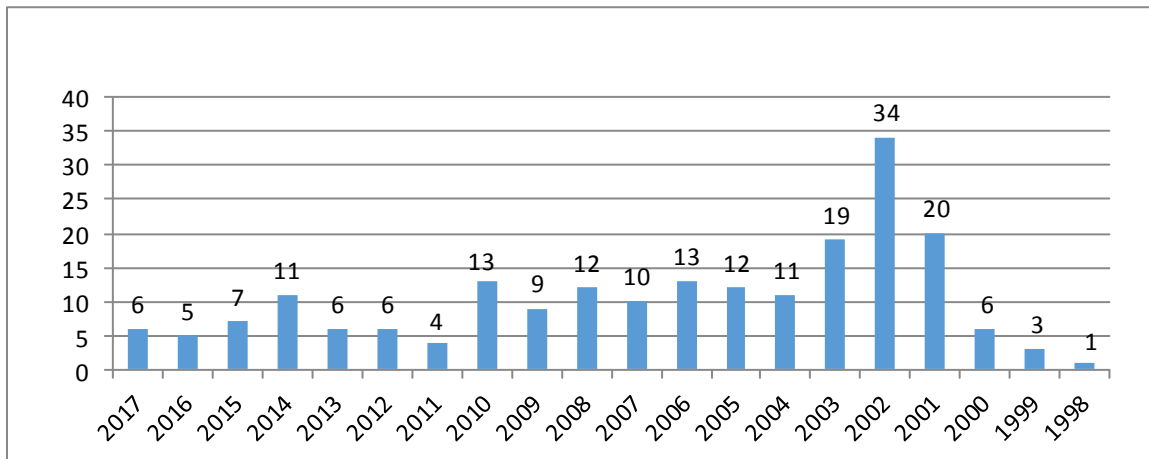
Tablo 3'te makalelerin yayımlandığı dergilere göre dağılım gösterilmiştir. Yapılan tarama sonucunda Dergipark veri tabanında 41 adet dergiye ulaşılmış ve makale sayısı incelenmiştir. 41 adet dergide toplam 46 adet elektronik ticaret ile ilgili makaleye ulaşılmıştır. En çok makale çalışması Süleyman Demirel Üniversitesi'nde yapılmıştır. Selçuk Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi ve Celal Bayar Üniversitesi'nin dergilerinde eşit sayıda makale çalışması olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda elektronik ticaretin Türkiye için yeni bir olgu olduğunu görülmüştür. Gelişen ve değişen dünyanın gerisinde kalmamak için elektronik ticaret hakkında daha çok makale yazılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Tablo 4. Elektronik Ticaret Konusunda Yapılan Çalışmaların Dağılımı

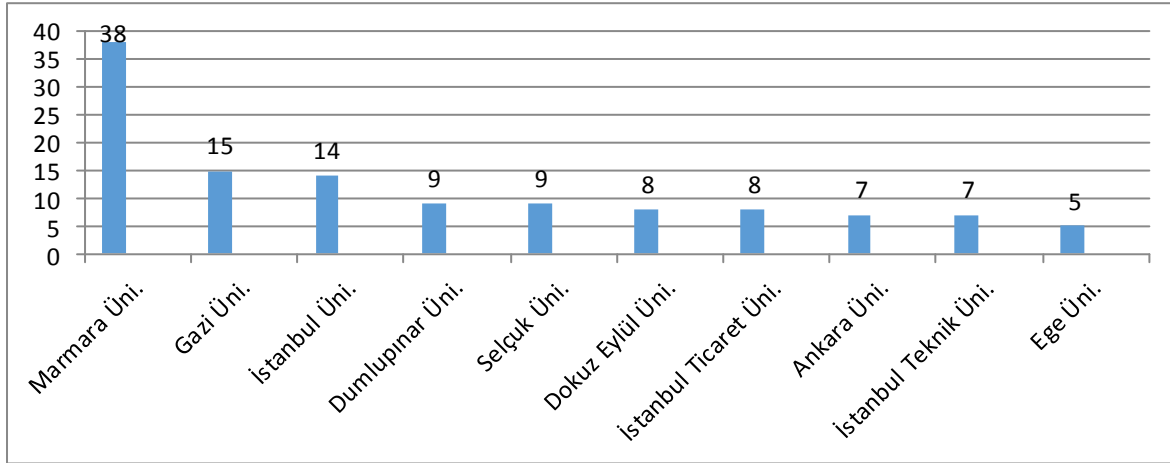
Elektronik ticaret üzerine yapılan çalışmaların en fazla yüksek lisans tezi olarak yapıldığı, en az ise bildiri şeklinde ortaya koyulduğu görülmektedir. "konferans" and "e-ticaret" veya "elektronik ticaret", "kongre" and "e-ticaret" veya "elektronik ticaret", "bildiri" and "e-ticaret" veya "elektronik ticaret" anahtar kelimeleri ile arama yapılarak elde edilen sonuçlarda 10 adet bildiri ve 19 adet kongre/ konferansa ulaşılmıştır.

Tablo 5. Elektronik Ticaret Yüksek Lisans Tez Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

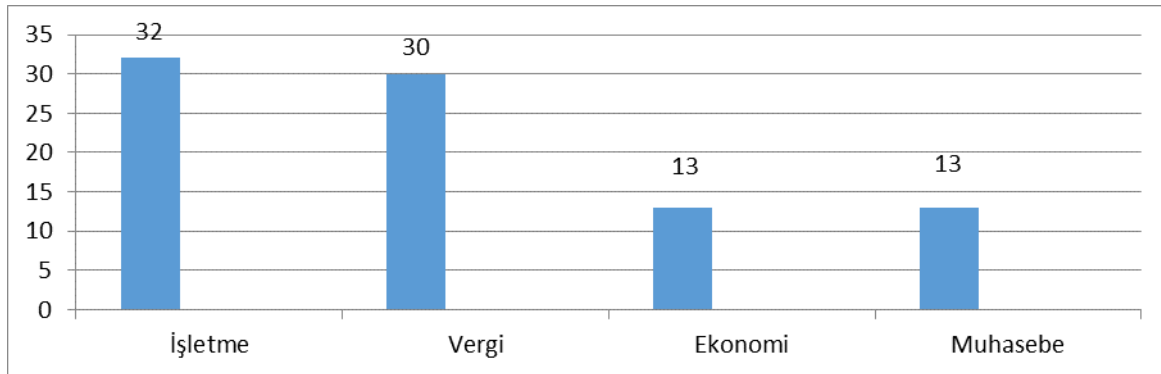

Elektronik Ticaret alanında yazılan yüksek lisans tezlerinin ilki 1998 yılında Selçuk Burak Haşiloğlu tarafından Pamukkale Üniversitesi'nde yazılmıştır.

Elektronik ticaret, Türkiye'de ilk defa 1998 yılında uygulanmaya başlamıştır. 2012 yılından 2013 yılına kadar ki süreçte de %35 büyüme göstermiştir (<https://dralabay.wordpress.com/2014/07/25/turkiyede-elektronik-ticaretin-gelisimi/>). Bu nedenle de elektronik ticaretin popülaritesinin arttığı 2000'li yıllardan itibaren yüksek lisans tezlerinin sayısında da önemli artışlar olmuştur. Öyle ki 1998 yılında 1 tane yüksek lisans tezi yazılırken 2001 yılında 20, 2002 yılında ise 34 adet tez yazılmıştır. Sonraki yıllarda tez sayılarında bir azalma yaşandıktan sonra hemen hemen aynı seviyelerde seyrettiği görülmektedir. 2017 yılında ise 6 adet tez yazılmıştır.

Tablo 6. Elektronik Ticaret Yüksek Lisans Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

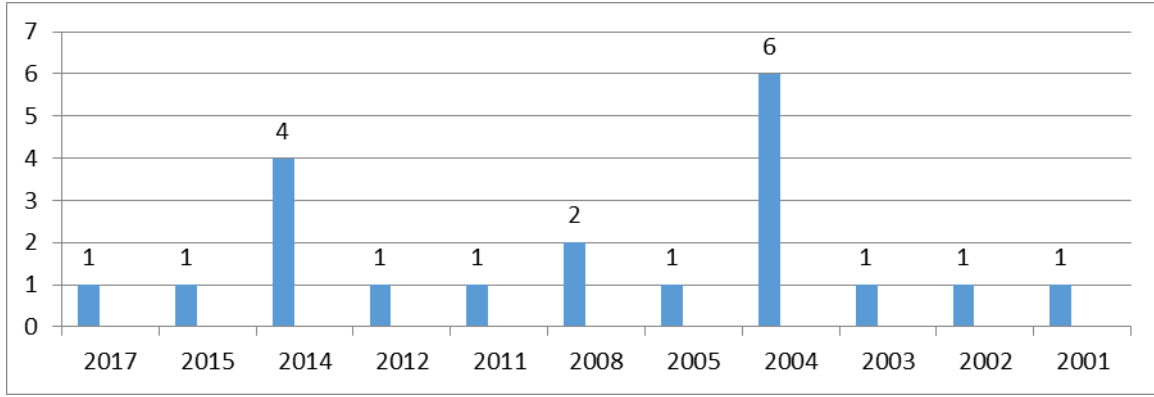
Yüksek lisans tezlerinin 63 farklı üniversite arasındaki dağılımına bakıldığında bu konuda en fazla tez yazılan üniversitenin 38 tez ile Marmara Üniversitesi olduğu görülür. Marmara Üniversitesi'nde ilk tez 1999 yılında yazılırken, yazılan son tez 2017 yılındadır. Tabloda belirtilenlerin dışındaki üniversitelerin 29 tanesinde 1 adet, 15 tanesinde 2 adet ve 19 tanesinde ise toplam 3 adet yüksek lisans tezinin yazıldığı tespit edilmiştir. Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi'nde ise bu konuda yazılmış bir yüksek lisans tezi bulunmamaktadır.

Tablo7. Elektronik Ticaret Yüksek Lisans Tezlerinin Konulara Göre Dağılımı

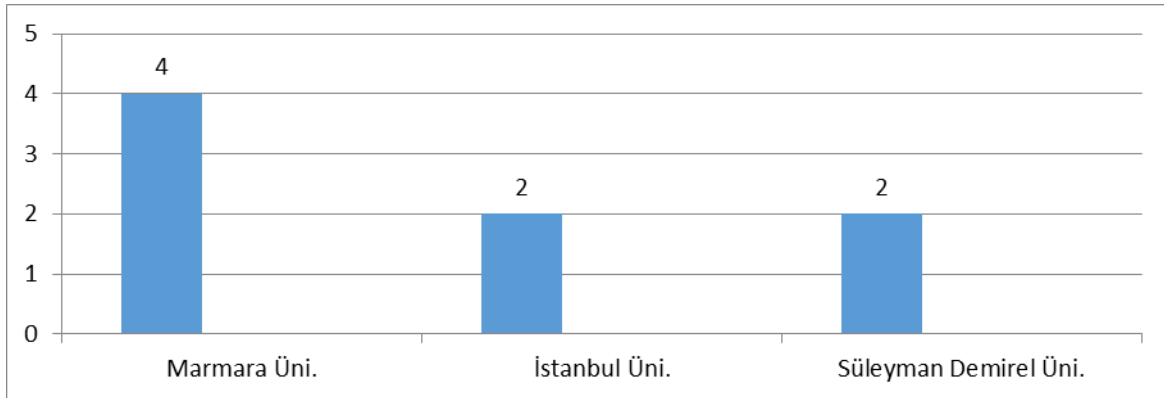
Tablo 7'de ise elektronik ticaret yüksek lisans tezlerinin işletme, vergi, ekonomi ve muhasebe konularına göre dağılımı görülmektedir. Tabloya göre elektronik ticaret ile ilgili yazılan 208 adet yüksek lisans tezinin 32 adedinin işletme, 30 adedinin vergi, 13'er adedinin ise ekonomi ve muhasebe konu başlığını içerdiğini saptanmıştır.

Elektronik ticaretin işletmelere kattığı kolaylıkları, alıcı ve satıcıyı kısa zamanda buluşturmasını, değişen sipariş ve tedarik modellerini düşündüğümüzde tez konularındaki dağılımın işletme konusunda yoğunlaşması kaçınılmaz olduğu düşünülmektedir. İşletmeler başta istihdam olmak üzere çoğu alanda ekonomiye katkı sağlarken değişen teknoloji ile birlikte kendilerini de yenilemeleri gerektiği açıktır. Çünkü değişen teknolojiye ayak uyduramayan işletmelerin kapanması kaçınılmazdır. Elektronik ticaretin vergilendirilmesi sorunu ise vergi konusunda yazılan yüksek lisans tezlerinin sayısında artışa sebep olmuştur.

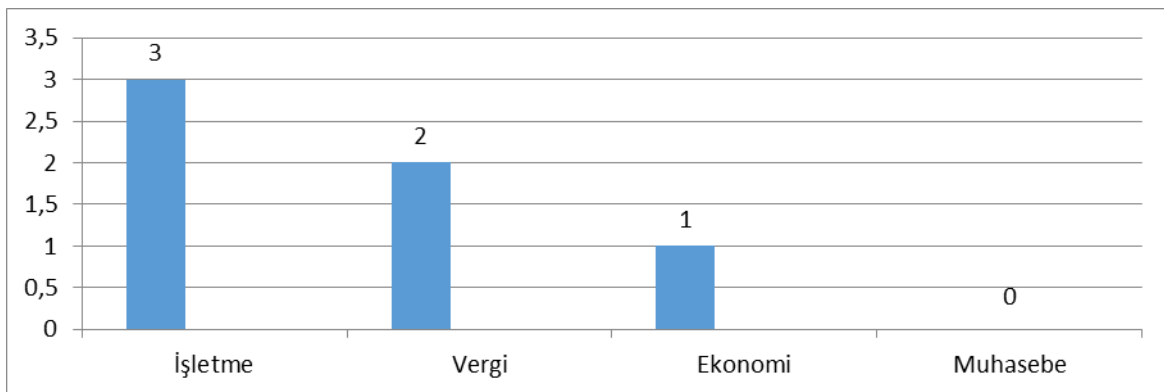
Elektronik ticaret alanında en çok tez yazan kişi ise Murat Doğaner'dir. Murat Doğaner 2007 yılında Selçuk Üniversitesi'nde "Elektronik ticaret Türkiye'de elektronik ticaretin gelişimi ve işletmeden tüketiciye elektronik ticaret üzerine bir araştırma" ve "Türkiye'de elektronik ticaretin gelişimi ve işletmeden tüketiciye elektronik ticaret üzerine bir araştırma" adlı 2 adet yüksek lisans tezi yazmış olup bu çalışmaların ikisi de işletme konu başlığı ile ilgilidir.

Tablo 8. Elektronik Ticaret Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

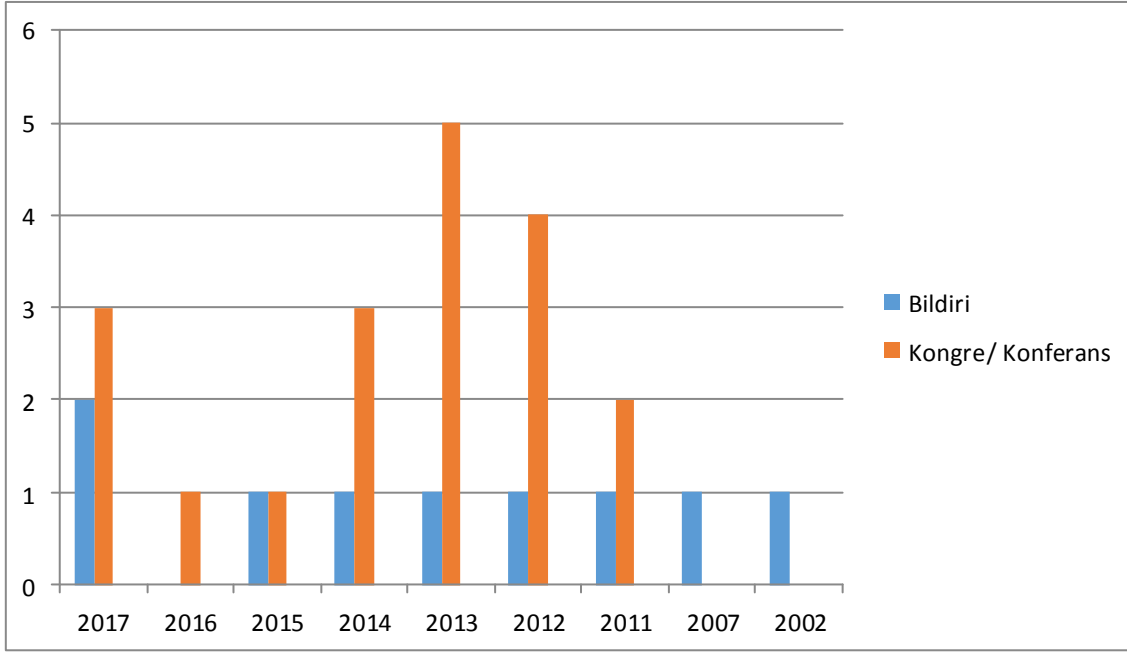
Elektronik ticaret alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin sayısının yanında bu konuda yapılan doktora tezlerinin sayısı oldukça azdır. Bugüne kadar yazılan toplam 20 adet doktora tezinin 6 tanesi 2004 yılında, 4 tanesi 2014 yılında, 2 tanesi 2008 yılında yazılırken diğer yıllarda 1'er adet doktora tezi yazılmıştır. 2001 yılında yazılan ilk doktora tezi Marmara Üniversite'sinde Yeşim Uslu tarafından olduğu görülmüştür. 2017 yılında yazılan son makale ise İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde Mustafa Emre Civelek'e ait olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9. Elektronik Ticaret Doktora Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

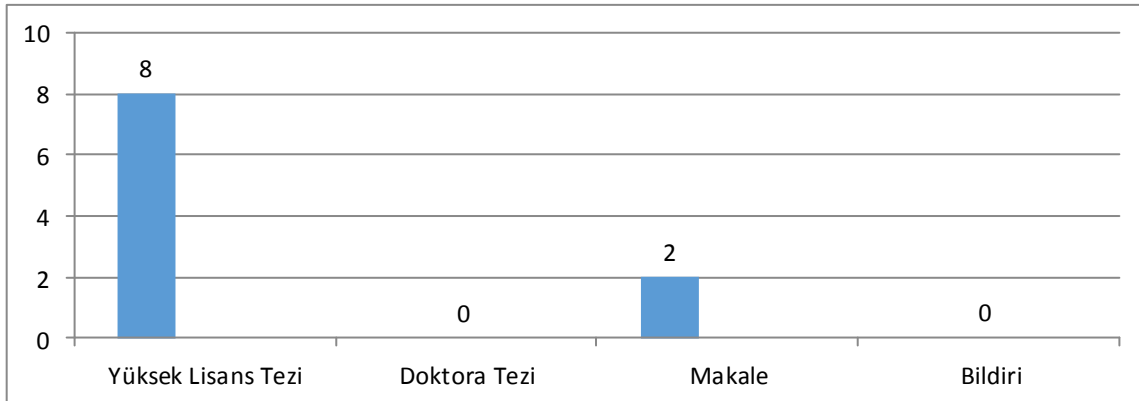
Elektronik ticaret alanında yazılan yüksek lisans tezlerinde olduğu gibi doktora tezlerinde de 15 farklı üniversite arsından Marmara Üniversitesi'nde diğer üniversitelere göre daha çok çalışma yapıldığı görülmüştür. Tabloda görülen üniversiteler dışındaki üniversitelerde 1'er adet doktora tezi yazılmıştır.

Tablo 10. Elektronik Ticaret Doktora Tezlerinin Konulara Göre Dağılımı

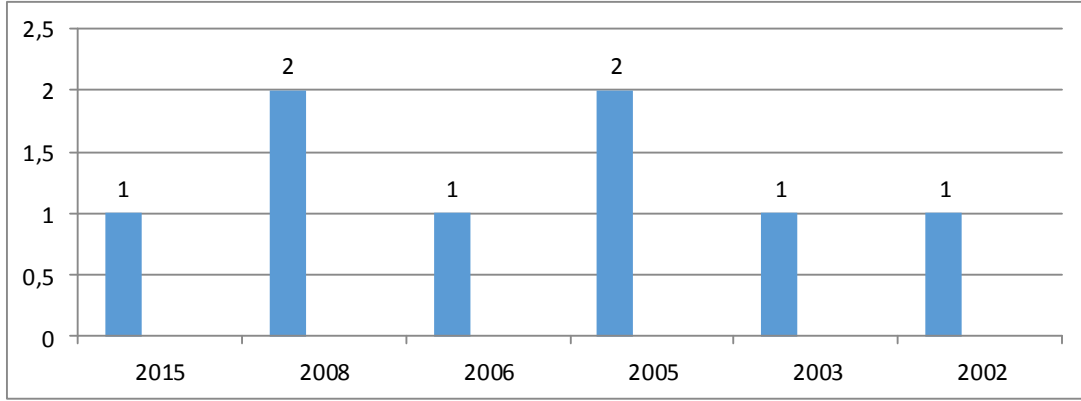
Elektronik ticaret alanında yazılan doktora tezlerinin konu dağılımında da bu konuda yazılan yüksek lisans tezlerinin konu dağılımı arasında benzerlik görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinde olduğu gibi doktora tezlerinde de en çok işletme konu başlığında çalışma yapılmış ve ikinci sırayı yine vergi almıştır. Muhasebe konu başlığında ise hiç doktora tezi çalışması yapılmamıştır.

Tablo 11. Elektronik Ticaret Alanında Yapılan Bildiri ve Kongre/Konferansların Yıllara Göre Dağılımı

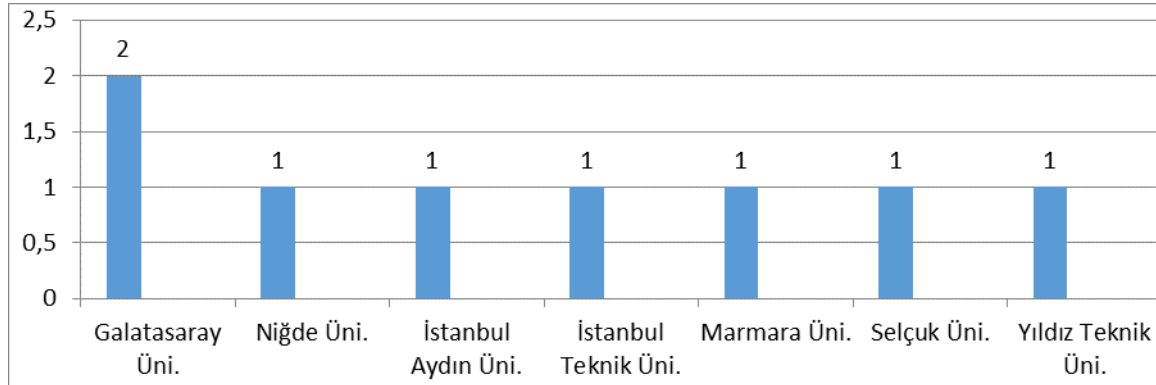
Elektronik ticaret alanında yapılan bildiri yayımlanmasının en fazla gerçekleştiği yıl 2017 yılı olup, ilgili yılda 2 adet bildiri yayımlandığı saptanmıştır. Elektronik ticaret alanında gerçekleştirilen kongre ve konferansların en fazla 2013 yılında yapıldığı sonucuna varılmıştır.

Tablo 12. Mobil Ticaret Alanında Yapılan Çalışmaların Dağılımı

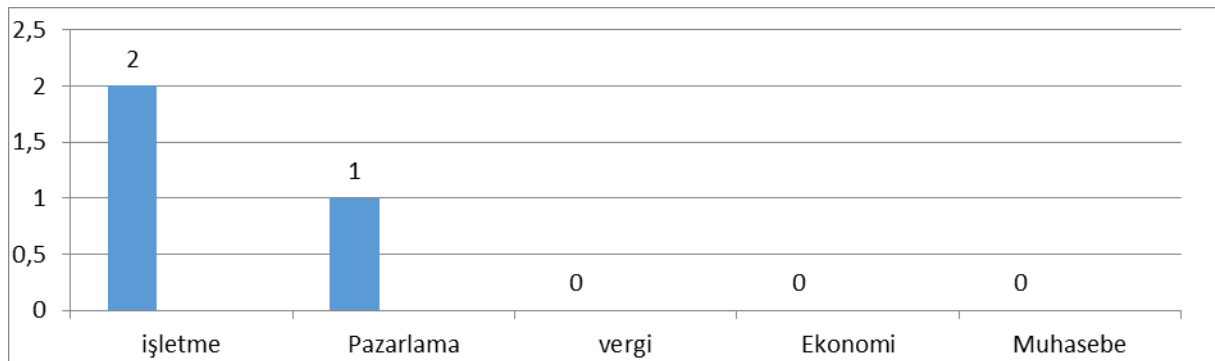
Mobil ticaret alanında da elektronik ticarete olduğu gibi en çok yüksek lisans tezi çalışması yapılmıştır. 8 adet yüksek lisans tezini 2 adet makale çalışması izlemektedir. Mobil ticaret alanında doktora tezi ve bildiri çalışması ise hiç yapılmamıştır.

Tablo 13. Mobil Ticaret Yüksek Lisans Tezlerinin Yıllara göre Dağılımı

Elektronik ticaret alanında ilk defa 1998 yılında yüksek lisans tezi yazılmıştır. Mobil ticaret alanında ilk yüksek lisans tezi ise 2002 yılında yazılmış olup bu çalışma Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Serdar Turan tarafından yapılmıştır. 2015 yılında yazılan son yüksek lisans tezi ise İstanbul Aydın Üniversitesi'nde Kemal Demir'e aittir. Mobil ticaret alanında yazılan yüksek lisans tezlerinin elektronik ticaret alanındaki yüksek lisans tezlerinden 4 yıl daha geç yazılmasının yanı sıra toplam yazılan tezlerin sayısında ciddi farklar vardır. Öyle ki elektronik ticaret alanında 208 adet yüksek lisans tezi yazılmış olup, mobil ticaret alanında toplam 8 adet yüksek lisans tezi yazılmıştır. Ayrıca elektronik ticaret alanında 20 adet doktora tezi yazılmışken, mobil ticaret alanında hiç doktora tezi yazılmamıştır.

Tablo 14. Mobil Ticaret Yüksek Lisans Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılım

Mobil ticaret alanında yazılan yüksek lisans tezlerinin üniversitelere göre dağılımına bakıldığında Galatasaray Üniversitesinde 2005 ve 2008 yıllarında 1'er adet tezin yazıldığı, diğer 6 farklı üniversitede ise 1'er adet çalışmanın yapıldığı görülmektedir.

Tablo 15. Mobil Ticaret Yüksek Lisans Tezlerinin Konulara Göre Dağılımı

Mobil ticaret alanında yazılan yüksek lisans tezlerinde de elektronik ticaret alanında yazılan yüksek lisans tezlerinde olduğu gibi işletme konu başlığı daha fazla bulunmuştur. Pazarlama alanında 1 adet

çalışma iken daha önce incelenen vergi, ekonomi ve muhasebe konu başlıklarında hiç çalışmanın olmadığı sonucuna varılmıştır.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan tarama sonucunda elektronik ticaret alanında toplam 302, mobil ticaret alanında ise toplam 10 adet çalışmaya ulaşılmıştır. İlgili çalışmalar incelendiğinde elektronik ticaret alanında yazılan yüksek lisans tezlerinin en çok 2002 yılında, doktora tezlerinin en çok 2004 yılında, makale çalışmalarının en çok 2015 yılında ve en çok bildiri yayımı 2017, kongre/konferansın ise 2013 yılında gerçekleştirildiği görülmüştür. Yapılan bu çalışmalarda en çok vergi ve muhasebe konu başlıklarına rastlanmıştır. Süleyman Demirel Üniversitesi elektronik ticaret alanında en çok makalenin yazıldığı üniversite olmuştur. Mobil ticaret alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin 8 adet olup, bu alanda yazılmış doktora tezi ve yayımlanmış bildiri bulunmaz iken bu alandaki en fazla çalışmanın Galatasaray Üniversitesi'nde yapıldığı görülmüştür. Mobil ticaret alanında yapılan çalışmalarda en çok işletme ve pazarlama konu başlıklarının bulunduğu, ekonomi, vergi ve muhasebe konu başlıklarını içeren çalışma yapılmadığı ve bu konudaki çalışmaların artırılması gerekliliğine ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarından hareketle her iki alanda özellikle doktora düzeyinde çalışmaların artırılması gerektiği saptanmıştır. Makro ve mikro düzeyde çeşitli araştırmalar geliştirilmelidir. Türkiye'de elektronik ticaret ve mobil ticaret konusunda yapılan çalışmaların bir anlamda profili çıkarılmış olup bu çalışmaların devamının gelmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktan, E. (2015). "Yeni Ekonomik Sistemde Elektronik Pazarlama", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 38(1): 122-142.
- Aydın, N. (2017). "Mobil E-Ticaret Türkiye'de ve Dünya'da Nereye Gidiyor?", International Conference on Eurasian Economies, 2017, Beykent Üniversitesi, 587-591.
- Carter, J. (2002). Developing E-Commerce Systems, Prentice Hall, New Jersey.
- Çelik, N. K. (2017). "Mobil Ticaretin Vergilendirme Karşısındaki Durumunun Değerlendirilmesi", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Özel Sayı :334-347.
- Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu, (1998). Elektronik Ticaret Hukuk Çalışma Grubu Raporu, Der. Veysel Bozkurt, Alfa Basım Yayınları, İstanbul.
- Greenstein, M. ve Miklos V. (2002). Electronic Commerce, Security, Risk Management and Control, McGraw-Hill Company, USA.
- Özbay, A. ve Devrim, J. (2000).E-Ticaret Rehberi, Hayat Yayınları, İstanbul.
- Reyport, J. ve Bernard J. (2004). Introduction to E-Commerce, McGraw-Hill Company, USA.
- Sarısakal, N. ve Aydın, A. (2003). "E-Ticaret'in Yeni Yüzü Mobil Ticaret",Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi, İstanbul.
- Sugözü, İ. ve Demir, S. (2011). İnternet Teknolojisi ve Elektronik Ticaret, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- "Bibliometrics For Dummies" <http://Tefkos.Comminfo.Rutgers.Edu/Courses/E530/Readings/Jayroe> (erişim tarihi: 22.12.2017).
- "Electronic Commerce" <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=4721> (erişim tarihi: 22.12.2017).
- "Elektronik Ticarete Vergilendirme ve E-Ticaretin Türk Vergi Hukuku açısından Değerlendirilmesi" <http://www.bilgilidenetim.com/elektronik-ticarete-vergilendirme-ve-e-ticaretin-turk-vergi-hukuku-acisindan-degerlendirilmesi.html> (erişim tarihi: 20.12.2017).
- Özdemir, F."Lisansüstü Eğitimin Amacı Nedir?". <http://www.hukukihaber.net/lisansustu-egitimin-amaci-nedir-makale,5466.html>. (erişim tarihi: 26.12.2017).
- "Studyfrom WTO secretariat highlights potential trade gains from electronic commerce", Press Releases, <http://www.wto.org/> (erişim tarihi: 22.12.2017).
- "Türkiye'de E-Ticaret Tarihçesi" <http://www.ekonomi.gov.tr> (erişim tarihi: 22.12.2017).

“Türkiye’de Elektronik Ticaretin Gelişimi” <https://dralabay.wordpress.com/2014/07/25/turkiyede-elektronik-ticaretin-gelisimi/> (erişim tarihi: 20.12.2017).